

сько-правової відповідальності // Вісник господарського судочинства. № 2. 8. Шевченко Н. Застосування адміністративно-господарських санкцій у зовнішньоекономічній діяльності // Підприємництво, господарство і право. 2006. № 4. 9. Хорошак Н. В. Питання правової природи адміністративно-господарських санкцій // Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених. 2005. Спец. вип. Ч. 2. 10. Авер'янов А. Реформування українського адміністративного права: ґрунтовний привід для теоретичної дискусії // Право України. № 3. 11. Інструкція про порядок застосування економічних та фінансових (штрафних) санкцій органами державного контролю за цінами. Затверджена наказом Мінекономіки України, Мінфіну України від 03.12.2001 р. № 298/519.

Надійшла до редколегії 06.02.07

В. В. Сергієнко

ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ПРИ ТЕПЛОПОСТАЧАННІ

Кожна людина для забезпечення і підтримки нормальної життєдіяльності має потребу в певних матеріальних і нематеріальних благах.

Для того щоб задовольнити потреби, людина повинна виробити ці матеріальні і нематеріальні блага, затративши при цьому свою працю, тобто випустити певну продукцію та в умовах ринкової економіки перевести її у категорію «товар».

В умовах товарного виробництва всі матеріальні та нематеріальні блага виступають у ролі товарів, робіт та послуг.

Враховуючи те, що зростання соціально-економічних потреб суспільства є стимулом розвитку матеріального виробництва та сфери побутових послуг, захист прав споживачів є одним з основних напрямів соціально-економічної політики держави.

Вперше до проблеми захисту прав споживачів звернувся в 1962 р. президент США Дж. Кеннеді. «Споживачі, за визначенням, це всі ми, – сказав Кеннеді... – Споживачі – це найбільший економічний шар, що впливає майже на будь-яке приватне або державне рішення... Але це єдиний голос, якого найчастіше не чути». Він проголосив так званий «Біль про права споживачів», у якому виклав чотири основних права споживача: право на безпеку і якість товарів та послуг, право на достовірну інформацію про товари та послуги, право бути почутим у випадку пред'явлення споживчих претензій, право відстоювати свої споживчі інтереси в суді. Пізніше до цих базових прав було додано ще чотири: право на відшкодування збитків, право на споживче товариство, право на задоволення базових потреб, право на здорове навколишнє середовище.

У 1985 р. Генеральна Асамблея ООН затвердила Керівні принципи захисту інтересів споживачів. Головні цілі цього документа – не допускати недоброякісні товари і послуги до споживача, подавати правдиву інформацію про товари та послуги, а також дати можливість створювати організації споживачів для вдосконалення ними своїх інтересів.

Захист прав споживачів усе більше стає справою не тільки окремих держав, які на національному рівні регулюють відносини захисту прав споживачів, а й усього міжнародного співтовариства, яке створює асоціації, кооперативи і рухи споживачів, котрі, у свою чергу, утворюють міжнародні об'єднання типу «Єврокооп» – Європейське співтовариство кооперативів споживачів – та вживають активні дії щодо вдосконалення законодавства про захист прав споживачів на європейському просторі.

Україна як незалежна держава створила національне законодавство щодо захисту прав споживачів, яке складається з Цивільного кодексу (далі – ЦК), Господарського кодексу, Закону України «Про захист прав споживачів» та інших законів, але слід зазначити, що воно потребує подальшого вдосконалення. В Україні цими проблемами займався С. В. Косінов та ін. Проте не всі питання вирішені до кінця послідовно, більш того, це призвело до загострення цієї проблеми в суспільстві та певного протистояння.

Враховуючи, що відносини, які складаються в процесі задоволення соціально-економічних потреб споживачів, є приватними, то й відносини між виробником та споживачем повинні складатися на основі договору, а договір має укладатися на основі свободи волевиявлення та свободи договору. Так, згідно з п. 3. ст. 203 ЦК України, волевиявлення учасника правочину має бути вільним і відповідати його внутрішній волі. Тобто, ніхто не має права спонукати особу до укладення договору, і при укладанні договору сторони мають рівні права.

За законодавством України («Закони України «Про житлово-комунальні послуги», «Про теплозабезпечення»), всі комунальні послуги надаються виключно за наявності договору, укладеного між сторонами у письмовій формі. Тому слід зазначити, що договір, який виникає на підставі публічної оферти, не може бути тим інструментом, що регулює відносини з приводу надання комунальних послуг. Адже такий договір вважається укладеним усно, а згідно з п. 1 ст. 206 ЦК України, усно можуть вчинятися правочини, які повністю виконуються сторонами у момент їх вчинення.

Закон України «Про захист прав споживачів» (далі – Закон України) від 12.05. 1991 р. регулює відносини між споживачами товарів, робіт і послуг та виробниками і продавцями товарів, виконавцями робіт і надавачами послуг різних форм власності, встановлює права споживачів, а також визначає механізм їх захисту та основи реалізації державної політики у сфері захисту прав споживачів. Стаття 4 Закону України встановлює, що під час придбання товару та споживання послуг споживач має право на належну продукцію та обслуговування, а також на необхідну, доступну, достовірну та своєчасну інформацію про продукцію. Інформація повинна бути

надана споживачеві до придбання ним товару чи замовлення роботи (послуги).

Інформація щодо надання житлово-комунальних послуг, згідно зі ст. 15, повинна містити: назву товару, послуги; найменування нормативних документів, вимогам яких повинна відповідати послуга; дані про ціну (тариф), умови та правила надання послуг; гарантійні зобов'язання виробника (виконавця); найменування та місцезнаходження виробника (виконавця, продавця) і підприємства, яке здійснює його функції щодо прийняття претензій від споживача. Також виконавець, який надає послуги, має обов'язково зазначати ціну послуги.

Таким чином, ст. 15 Закону України встановлює, що при наданні житлово-комунальних послуг особа, яка їх споживає, повинна отримати всю інформацію стосовно якості цих послуг. З огляду на це, є підстави стверджувати, що у публічній оферти про надання побутових послуг «Жилкомсервісом», вміщеної у газеті, не було надано інформації щодо істотних умов (ціна, якість). Виходячи з цього, вона не відповідає п. 1 ст. 641 ЦК України щодо пропозиції укласти договір (оферту), а у такому випадку цю пропозицію слід розуміти як рекламу, адресовану невизначеному колу осіб, а тому зобов'язань до «Жилкомсервісу» у споживача не виникає.

При наданні житлово-комунальних послуг виконавець, виробник згідно зі ст. 6 Закону України, зобов'язаний передати споживачеві продукцію належної якості, а також надати інформацію про цю продукцію. При здійсненні тепlopостачання та постачання гарячої води варто визначитись з критерієм якості цих послуг. За критерій якості надання комунальної послуги з тепlopостачання зараз приймається температура у приміщенні. Якщо температура у приміщенні відповідає критерієві «не нижче 18 градусів С^о», то послуга вважається наданою і повинна бути сплачена за діючим тарифом. Керуючись БНіП 2.01.01.-82 (Будівельна кліматологія і геофізика), температура у приміщенні не може бути використана для оцінки якості надання послуг з тепlopостачання, оскільки у різних будівлях та спорудах для опалення однієї й тієї ж площі може споживатися різна кількість теплової енергії – різниця може складати до 40 – 60% тільки за рахунок різних матеріалів будівель. А також треба, на мій погляд, враховувати тепловий ефект, який справляють всі електричні прилади в оселі під час своєї роботи, адже вони також впливають на температуру в приміщенні.

На практиці при тепलोзабезпеченні будівель та споруд, згідно із Законом України «Про тепलोзабезпечення», графік температури теплоносія встановлює товаровиробник за згодою органів місцевого самоврядування залежно від навколишньої температури повітря. А це не дає можливості споживачеві визначити, якої якості та кількості він отримує послугу, а отже, споживач при укладанні

договору надання побутових послуг з теплозабезпечення фактично не бере участі у його укладанні. У даному випадку він має право тільки приєднатися на тих умовах, які запропонував постачальник (виконавець), що порушує права та інтереси споживача і, у першу чергу, свободу волевиявлення та свободу договору (ст. 627 ЦК України).

Для дотримання прав та законних інтересів при наданні житлово-комунальних послуг важливо визначитися щодо виду договору. Залежно від договору визначається порядок укладення цього договору.

При наданні житлово-комунальних послуг наявний інтерес як постачальника (виконавця), так і споживача, тому зобов'язання одної сторони до другої з нічого не виникають. Так, при виборі договору необхідно звертати увагу на те, що він опосередкує і чи враховує інтереси та права всіх сторін.

Очевидно, що при використанні публічного та типового договору при наданні комунальних послуг законні права та інтереси споживачів порушуються. **По-перше**, одна зі сторін – споживач – не бере участі в укладанні договору, а якщо й бере, то тільки на тих умовах, які висунув виконавець, постачальник (оферент). **По-друге**, при наданні послуг у сфері теплозабезпечення постачальник (виконавець) не дає повної інформації про предмет договору. **По-третє**, договір про надання житлово-комунальних послуг є консенсуальним та вважається укладеним з моменту досягнення згоди за всіма умовами договору обома сторонами, тому він має бути укладений тільки у письмовій формі, на що прямо вказує Закон України «Про житлово-комунальні послуги».

Розглядаючи питання щодо правомочності підстав виникнення зобов'язань споживачів житлово-комунальних послуг м. Харкова по відношенню до створеного КП «Жилкомсервіс», що виникло у споживачів, як стверджує керівництво «Жилкомсервісу», на підставі публічного договору, оприлюдненого у газеті, слід зазначити наступне.

Згідно зі ст. 633 ЦК України, публічним є договір, в якому одна сторона бере на себе обов'язок здійснювати продаж товарів, виконання робіт, або надання послуг кожному, хто до неї звернеться. КП «Жилкомсервіс», опублікувавши у газеті пропозицію, виступило як підприємець щодо укладення з ним договору. Керуючись ЦК України, очевидно, що у даному випадку зобов'язання споживачів житлово-комунальних послуг по відношенню до КП «Жилкомсервіс» не виникають, а враховуючи те, що Закон України «Про житлово-комунальні послуги» чітко визначає, що договір про надання житлово-комунальних послуг має бути укладений у письмовій формі, то акцепт публічної оферти шляхом здійснення конклюдентних дій неможливий (п. 2 ст. 205 ЦК України).

Оскільки КП «Жилкомсервіс» створений для надання житлово-комунальних послуг і всі харків'яни мають укласти договір про надання послуг тільки з ним, то очевидно є ознака його монопольного становища. У такому випадку слід зазначити, що надання послуг, вказаних у газеті, на умовах КП «Жилкомсервіс», є порушенням прав споживача, зокрема відсторонення від участі в укладанні договору та його дискримінація. Тому Антимонопольний комітет, на мій погляд, повинен визначитися із законністю створення КП «Жилкомсервіс», а з огляду на його монопольне становище на ринку надання житлово-комунальних послуг, має перевірити порядок формування цін на ці послуги.

Для споживача, як замовника цих послуг, при вирішенні спірних питань необхідно знати, хто несе відповідальність, у якій мірі, за невиконання або неналежне виконання взятих на себе зобов'язань. Тому правовий статус новоствореного підприємства «Жилкомсервіс» для харків'ян має дуже важливе значення. До того ж, виходячи з того, що КП «Жилкомсервіс» створений у формі комунального підприємства, важливо знати майновий стан підприємства і як підприємство відповідає за своїми зобов'язаннями.

Стаття 169 ЦК України регулює участь територіальних громад у цивільних відносинах. Територіальні громади можуть створювати юридичні особи як публічного, так і приватного права, але варто зазначити, що створене підприємство не несе відповідальності за зобов'язаннями територіальної громади, рівно як і територіальна громада не несе відповідальності за зобов'язаннями створеного нею підприємства. Тому необхідно з'ясувати майнові питання. Як юридична особа КП «Жилкомсервіс» повинно мати своє відокремлене майно та статутний фонд підприємства, але зараз невідомо, у якому розмірі та в якому порядку воно несе свою відповідальність перед кредиторами. У разі, якщо майно у КП «Жилкомсервіс» надане у право оперативного управління, а отже, невідомо, хто буде нести відповідальність за його зобов'язаннями, та за чий рахунок.

Якщо КП «Жилкомсервіс» створено як публічна юридична особа для здійснення контролю діяльності діючих комунальних підприємств, тоді неясно, чому воно укладає угоди від свого імені. А якщо воно створене для здійснення підприємницької діяльності, в такому разі постає питання, як воно надаватиме ці послуги за відсутності виробничих фондів та людських ресурсів. Крім цього, при наданні деяких послуг, згідно зі ст. 9 Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності», підприємство повинно отримати спеціальний дозвіл (ліцензію), а для її отримання суб'єкт підприємництва повинен виконати ліцензійні умови, котрі виконати без наявності виробничих фондів неможливо.

Таким чином, для забезпечення захисту своїх прав споживачі повинні брати участь в укладанні договору, такий договір має бути укладено у письмовій формі. Публікація публічної оферти не покладає жодних обов'язків на споживача, а при утворенні КП «Жилкомсервіс» територіальна громада повинна була надати повну інформацію про створюване підприємство.

Список літератури: 1. Конституція України // ВВР України. 1996. №30. Ст. 141. 2. Цивільний кодекс України. Х., 2003. 3. Закон України «Про житлово-комунальні послуги» від 24.06.2004 № 1875-IV. 4. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. 2-е вид. перероб. та доп./ За ред.. О. В.Дзери. К., 2006. Т.2.

Надійшла до редколегії 02.02.07

О. М. Колесніков

ЗДІЙСНЕННЯ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ АДВОКАТАМИ ПРИ НАДАННІ НИМИ ПОСЛУГ КЛІЄНТАМ ЗА ЧИННИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Діяльність адвоката при здійсненні ними своїх професійних обов'язків та обов'язків за договором з надання юридичних послуг має певну специфіку, особливо під час пошуку доказів та їх подання до суду чи до іншого органу. З одного боку, він повинен відповідно до взятих на себе на підставі договору чи безпосередньої вказівки закону зобов'язань захистити свого клієнта та надати належним чином юридичну послугу з конкретним правовим результатом, а з другого боку, він не повинен досягти цього будь-якими засобами та способами, зокрема такими, що суперечать вимогам чинного законодавства, підпадають під ознаки корупції чи зговору. Тут повинні діяти загальні засади цивільного законодавства, і тому числі й, відповідно до п.6 ст.3 Цивільного кодексу (далі – ЦК) України, справедливості, добросовісності, розумності [1]. Саме на такому принципі побудовані численні норми, які передбачають підвищену правову охорону інтересів підзахисного як суб'єкта цивільних та цивільно-процесуальних правовідносин.

Адвокат при наданні юридичних послуг із обслуговування клієнта досить часто зустрічається із проблемою меж здійснення своєї професійної діяльності щодо представлення та захисту інтересів підопічного та здійснення своїх прав стосовно пошуку та представлення доказів, способів їх витребування тощо. Вищевказане надає змогу вирівняти правові позиції суб'єктів, а також надають додаткові гарантії охорони та захисту інтересів сторони юридичного процесу. Питання про межі здійснення адвокатами своїх прав не таке вже й просте, що спричинене недоліками правової системи взагалі та врегулюванням доказування, зокрема. Власне цьому й присвячене це дослідження, у якому необхідно встановити підходи законодавця до моделювання меж здійснення ними своїх обов'язків у різних провадженнях.